

historisch
Erftkreek

Het Schrijvertje

IVN Roermond e.o.

Winter 2023

Jaargang 34, nummer 1

ivn natuur
educatie

Van de redactie

Door Frans Hendriks

Terwijl we deze editie klaarmaken voor publicatie, gaan onze gedachten vaak uit naar een dreunende ervaring in de afgelopen week. Wij als IVN'ers zijn ons zeer bewust van de bedreigingen voor ons leefklimaat en de invloed die wij als mensen erop hebben.

En nu zien we dat het eindeloos ontkennen van de problemen waar de natuur en daardoor de mensheid mee te maken krijgt resultaat heeft geboekt.

Smeltende gletsjers, stijging van de zeespiegel, uitstervende flora en fauna, mensen op drift vanwege voedselarmoede, toenemende natuurrampen, wetenschappers die verbaasd zijn over de snelheid waarmee veranderingen zich voltrekken.....? Het mocht bij de verkiezingen niet overtuigend genoeg zijn om de keuze te maken om zorg te dragen.

IVN bestaat nu zo'n dikke zestig jaar en veel door haar opgeleide gidsen zien in de praktijk de aanslagen op de ons omringende natuur en leefomgeving. Laten we onze mond niet houden en opkomen voor zorg en instandhouding ervan. Het is al vaak gezegd dat het ook voor het be-

lang van de generaties ná ons is en dát moet beter gehoord worden. We zijn gewend om het bescheiden te doen. Laten we dat volhouden zodat het zonder harde standpunten tot in alle haarvaten van onze samenleving duidelijk wordt dat we een verantwoordelijkheid hebben en ontkenning een doodlopende weg is.

Even iets anders.

Wij zijn afgelopen jaar met het maken van Het Schrijver-tje soepel doorgekomen. Dat danken wij aan al die mensen die steeds weer het enthousiasme hebben om bijdragen aan ons op te sturen ter publicatie. Zo ook in deze editie. Wij horen dat de kwaliteit ervan gewaardeerd wordt en dat de gevarieerdheid groot genoeg is om voor een breed publiek toegankelijk te zijn. Wij voelen ons ondersteund en danken jullie hiervoor.

Heel fijne feestdagen en een gezond nieuw jaar!

En.... denk eraan om kopij vóór de laatste week van februari bij ons binnen te laten zijn.

Kerstwandeling

Dinsdag 26 december 2023

Traditionele kerstwandeling, Swalmdal

Aanvang: 13:00 uur; duur ca. 3 uur

Startpunt: Eetcafé aan de Grens, Bosstraat 126, Swalmen

Gidsen: Hermien Hendriks, Michiel Stemkens, René Horsten

Deelname: IVN-leden en kinderen gratis; niet-leden €3

Vooraf aanmelden via rene.horsten@ivnroermond.nl

Deze middag organiseert IVN Roermond e.o. haar traditionele kerstwandeling.

Dit keer is het Swalmdal het decor van de wandeling van ca. 6 km.

We gaan lekker uitwaaien in een prachtige omgeving, waar voldoende te ontdekken en te beleven valt.

We sluiten de wandeling in kerstsfeer af; laat u verrassen.

Bestuur IVN Roermond e.o.

Voorzitter	René Horsten voorzitter@ivnroermond.nl
Secretaris	Ron de Cock secretariaat@ivnroermond.nl
Penningmeester	Lily Welters penningmeester@ivnroermond.nl
Bestuursleden	Rianne Keijzer
Bestuurslid	1 vacature

Email: bestuur@ivnroermond.nl

Van de voorzitter

Door René Horsten

2023 was het eerste jaar van het huidige bestuur. Om input te krijgen voor de uitwerking van een meerjarenplan heeft het bestuur veel tijd besteed aan interviews met werkgroepen, commissies en ook externe partijen. Het bestuur gaat een bijeenkomst organiseren om de bevindingen te bespreken en verdere input van de leden te verkrijgen.

Het afgelopen jaar is een zeer actief jaar geweest met naast de vele werkgroepactiviteiten mooie publieksactiviteiten waarvoor grote belangstelling bestond.

Vermeldenswaard zijn hierbij de uitverkochte filmavonden van 'Die Rote Linië' en 'Onder het maaiveld', met prima inleidingen op de films. De in het voorjaar gehouden natuurs cursus was snel volgeboekt. Ook de workshops 'Plantaardig koken' en 'Smartphone-fotografie' waren succesvol.

Het is zeer verheugend dat zich in 2023 bijna 40 nieuwe leden hebben aangemeld. Een groot aantal hebben we mogen begroeten tijdens de zeer geslaagde en drukbezochte ledenmiddag die begin november plaatsvond.

En dan 2024; het jaar waarin onze afdeling 55 jaar bestaat; en dat gaan we vieren met een mooi jaarprogramma en speciale lustrumactiviteiten, waarover je in deze editie kunt lezen.

Belangrijk om te vermelden is zeker ook dat we samen met de andere IVN-afdelingen in Midden-Limburg een landschapsgidsenopleiding gaan organiseren, die in augustus 2024 start. Je kunt je nu al (voor)aanmelden. Raadpleeg de website voor verdere informatie.

Om alle mooie plannen te kunnen verwezenlijken, hebben we ondersteuning nodig. Mocht je een bijdrage willen leveren binnen de werkgroepen en commissies of in de organisatie van de lustrumactiviteiten, neem dan contact op via bestuur@ivnroermond.nl. We verstrekken graag nadere informatie. Hierbij wil ik mijn dank uitspreken aan allen die zich inzetten bij de vele activiteiten van onze afdeling, die erop gericht zijn om mensen te verbinden met de natuur. Wij geloven dat hoe meer je van de natuur houdt, des te beter je ervoor gaat zorgen.

Ik wens eenieder, mede namens mijn medebestuurleden, een in alle opzichten zonnig 2024 toe.

Colofon

Nummer 135, december 2023

Voorpagina:

- Bomen, Erik Nevels
- Vogelexcursie, Groene Camera
- Trofee

Redactie:

Frans Hendriks, Laur Lennards,
Frank Heinen, Marieke Michels

Vormgeving:

Frans Hendriks, Marieke Michels

Email:

hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Print: Editoo B.V. - www.editoo.nl

Website: www.ivnroermond.nl

Ledenadministratie: ledenadministratie@ivnroermond.nl

Bankrekening:

NL18RABO 0135 8373 67

Inhoudsopgave

- 2 - Van de redactie
- Kerstwandeling
- 3 - Van de voorzitter
- 4 - Werkgroep Driestruik
- 5 - Het grote sterven
- 7 - Publieksprogramma 2024
- Paddenstoelenexcursie
- 8 - Eekhoornbescherming
- 10 - Activiteitenkalenders
- 12 - Struinen rondom Hartelstein
- 15 - Ledenmiddag
- Twee verslagen
- 16 - Wegbermplanten
- 17 - Cursus 'Een levende tuin maak je zelf'
- 18 - Fotocollage ledendag
- 19 - Auto biodiversiteit
- Column Huug Stam

Onze sponsors vindt u op de pagina's 2, 11, 14 en 18.

Meer informatie over onze afdeling en haar activiteiten kunt u geactualiseerd vinden op onze website www.ivnroermond.nl.

Werkgroep Driestruik

Door Wouter Jansen

De werkgroep Driestruik is een vrijwilligersgroep die advies geeft aan de terreineigenaren van het natuurterrein De Driestruik. Maar vooral ook zelf werkzaamheden uitvoert en soms ook andere groepen begeleid op werkdagen. Daarnaast wordt er in het gebied ook natuuronderzoek gedaan.

De Driestruik is een kleine natuurparel (2,5 hectare) in de gemeente Roermond en is gelegen aan de Keulsebaan en het open landbouw gebied de Meer. Landschappelijk is het vrij intact gebleven en is de ontstaansgeschiedenis uit de laatste ijstijd nog goed af te lezen aan het gebied. Een grote uitgestoven laagte wordt “de Meer” genoemd en de stuifduintjes zijn ook duidelijk te zien en liggen rondom de laagte. Deze grillige stuifduintjes zijn ook gelegen in het natuurgebied de Driestruik. Het natuurterrein is begroeid met loofbos, gemengd bos, kruidenrijke graslanden en enkele heidekoppen. In het gebied liggen vier gegraven poelen.

Het terrein kent een rijke flora en er komen ook veel zeldzame diersoorten voor zoals onder meer alpenwatersalamander, rugstreeppad, knoflookpad en zandhagedis. Al deze soorten zijn gebaat bij een halfopen natuurterrein. Het beheer van het terrein wordt dagelijks gedaan door een kudde rode geuzen. Deze runderen zijn een nieuw type rund dat in staat is om zich zonder veel verzorging in natuurgebieden te handhaven. De rode geus is een kruising tussen het brandrode rund, een zeldzaam geworden

Nederlands runderras, en de in Frankrijk veel gehouden salers.

De groep vrijwilligers vormt een divers gezelschap en heeft per jaar een agenda met acht verschillende werkdagen waar iedereen aan kan deelnemen. Het seizoen start na de broedperiode van de vogels in september. Dan wordt er de groeiplaats van hengel (bijzondere plant) vrij gemaakt met behulp van zeisen (oud ambachtsgereedschap). Dan volgt er in oktober een werkdag, meestal om de heide vrij te houden van boomopslag. Op de nationale natuurwerkdag in november wordt er ook gewerkt in het gebied. Dan volgen er nog vier werkdagen op verschillende plekken. Er wordt dan gewerkt aan het herstellen van het raster, bestrijden van Amerikaanse vogelkers, maken van open zandplekken of opschonen van de poelen. In april wordt het werkseizoen afgesloten met een zwerfvuilactie door het gehele gebied.

Zondag 21 januari 2024, Kleine heide gedeeltelijk opschonen

Zondag 18 februari 2024, Rondom de akkerpoel opschonen

Zondag 10 maart 2024, Prunus bestrijden

Zondag 21 april 2024, Zwerfvuil opruimen

Ben je onbekend en weet je niet waar de Driestruik ligt? Kijk dan even naar de routebeschrijving of ga naar Roermond, Productieweg 1.

Hier steek je de Keulsebaan over, ga de halfverharde grindweg in en rij je een stukje door totdat je bij een zinken poort uitkomt.

Je bent welkom.

Foto en kaartje aangeleverd door de schrijver

Boekhandel en Antiquariaat

Neerstraat 31a, 6041 KA Roermond

Nieuwe en antiquarische boeken over natuur en heemkunde, 2e hands literatuur en boeken over geschiedenis, kunst en nog veel meer!

Woensdag, vrijdag, zaterdag open van 11.00 - 17.00
Donderdag open van 14.00 - 17.00 uur

telefoon: 0475 - 33 46 65 | e-mail: boomboekhandel@freeler.nl

Het grote sterven en waarom we het nauwelijks opmerken

Door Frank Heinen

We koersen momenteel af op een periode van massa-uitsterving. Dier- en plantensoorten sterven uit in een tempo dat vele malen hoger ligt dan wat normaal is voor een tijdvak waarin er geen sprake is van epische rampen en door natuurlijke factoren veroorzaakte uitstervingsgolven. Het grote verschil met de voorgaande vijf (prehistorische) massa-extincties die zich in de aardgeschiedenis hebben voltrokken is dan ook dat de huidige biodiversiteitscrisis niet te wijten is aan vernietigende natuurrampen van hogerhand, maar vrijwel exclusief het gevolg is van menselijk handelen. De Duitse evolutiebioloog Matthias Glaubrecht beschrijft in zijn vuistdikke boek *Das Ende der Evolution: Der Mensch und die Vernichtung der Arten* bijvoorbeeld op uitgebreide en inzichtelijke wijze hoe precair de situatie is.

Omdat een steeds groter deel van de groeiende wereldbevolking de op ongebreidelde consumptie gebaseerde levensstijl van het rijke Westen kopieert, werkt de groeiende vraag naar natuurlijke hulpbronnen en land desastreuze ontwikkelingen als grootschalige ontbossing, vervuiling en overbevising in de hand. Volgens recent onderzoek worden momenteel tienduizenden soorten met uitsterven bedreigd.

Ontbossing

De oorzaken voor de nakende massa-extinctie zijn vrijwel allemaal terug te voeren op ons gedrag. Een van de grote boosdoeners is ontbossing. Vooral in Zuidoost-Azië, met Indonesië als grootste vernietiger, en Latijns-Amerika worden jaarlijks grote stukken oerwoud gekapt om plaats te maken voor (palmolie)plantages of grazige veeweiden. En laten die regenwouden nu net dé ultieme hotspots van biodiversiteit zijn. Een goed voorbeeld van de destructieve invloed van ontbossing op een diergroep is te vinden op het Afrikaanse eiland Madagaskar. Deze evolutionaire proeftuin is het thuis van de maki's, unieke halfapen die nergens anders voorkomen. Omdat, vooral door de grote (westerse) vraag naar tropisch hout, de meeste natuurgebieden op het straatarme en politiek instabiele Madagaskar verdwenen zijn, dreigen we door menselijk handelen een complete en unieke tak van de orde der primaten te verliezen.

Ook de mensapen, toch onze naaste verwanten, dreigen weggevaagd te worden door de grootschalige destructie van hun leefgebieden. De berggorilla is door de lovenswaardige inspanningen van toegewijde natuurbeschermers voorlopig gered van de ondergang en neemt zelfs weer licht in aantal toe, maar de populatie is nog steeds dermate klein dat een epidemie, habitatdestructie of sterke opleving van de stroperij de soort alsnog de kop kan kosten. De orang-oetan is er nog een stuk slechter aan toe. De boombewonende 'mensen van het bos' moeten letterlijk lijdzaam toezien hoe hun leefgebied in rap tempo tegen de vlakte wordt gewerkt. Als de mensapen vervolgens noodgedwongen en wanhopig op zoek naar voedsel in dorpen of op plantages belanden, worden ze niet zelden onthaald met kapmessen, geweren of knuppels en brutaal afgeslacht door plantage-arbeiders of stroopers. De jonge dieren belanden vaak in het illegale handelscircuit en eindigen uiteindelijk als circusattracties, seks-slaven of slecht verzorgde huisdieren. De 'gelukkigen' komen terecht in speciale opvangcentra en kunnen met wat geluk en veel moeite hopen op een toekomstige terugkeer naar het wild.

Stroperij

Ook de stroperij is een belangrijke nagel aan de doodskist van veel diersoorten. De traditionele Chinese geneeskunde, die dierlijke lichaamsdelen verwerkt in dubieuze panaceën waarvan de geneeskrachtige werking nooit wetenschappelijk is aangetoond, vormt een destructieve mo-
loch die al talloze dierenlevens heeft opgeëist. Neushoorns, tijgers en schubdieren zijn bijvoorbeeld prominente slachtoffers van dit hardnekkige bijgeloof. Grote roofdieren gaan vaak ten onder aan de concurrentieslag om land en prooidieren die ze met de mens moeten leveren. Zo komt de leeuw, toch een van de ultieme iconen

van de Afrikaanse wildernis, in steeds kleinere aantallen en nog slechts in een fractie van zijn oorspronkelijke verspreidingsgebied voor. Waar het verspreidingsgebied van de koning der dieren begin twintigste eeuw bijna het hele Afrikaanse continent omvatte, resteren nu nog slechts enkele versnipperde stippen en vlakjes op de kaart. In drie generaties tijd heeft de Afrikaanse leeuw meer dan veertig

procent van zijn oorspronkelijke leefgebied verloren en bestaat de totale populatie uit niet veel meer dan dertig-duizend dieren, een aantal dat vergelijkbaar is met het inwonertal van een middelgrote Limburgse gemeente als Echt-Susteren.

Stervende zeeën

Op zee is de situatie niet veel rooskleuriger. Een dodelijke cocktail van overbevissing, bijvangst, klimaatverandering en vervuiling heeft de laatste decennia geleid tot een verarming van vispopulaties en de teloorgang van veel koraalriffen. De stijgende oceaantemperaturen en grote hoeveelheden broeikasgassen in de atmosfeer werken het verbleken en afsterven van koralen in de hand, een gebeurtenis die kan uitmonden in de ineenstorting van complete mariene ecosystemen. Het bekendste voorbeeld van een rif in nood is het vermaarde Groot Barrièrerif in Australië, een van de natuurlijke wereldwonderen. Een groot deel van het rif is al serieus beschadigd, terwijl veel wetenschappers zelfs denken dat binnen twee decennia vrijwel al het koraal van dit immense organische bouwsel afgestorven zal zijn.

Een ander probleem voor de wereldzeeën is onze verslaving aan plastic. Plastic is in de moderne consumptie-maatschappij zowel een handig wondermiddel als wegwerpartikel. Meegenomen door de zeestromen hoopt kunststof zich plaatselijk op, wat ertoe leidt dat op sommige plekken een groteske plasticsoep ontstaat. Zeeschildpadden, vissen, zeezoogdieren en vogels krijgen die plastic partikels binnen, wat resulteert in een miserabele dood omdat ze het materiaal niet kunnen verteren.

Shifting baseline syndrome

Maar waarom komen we niet massaal in actie bij zoveel ecologische malaise en blijven velen van ons stemmen op conservatieve politici die een broertje dood hebben aan natuurbescherming? Een probleem dat ons zicht op de almaar afkalvende mondiale en lokale biodiversiteit vertroebelt is het zogenoemde 'shifting baseline syndrome', een verschijnsel dat Marc Argeloo heel mooi beschrijft in zijn boek *Natuuramnesie*. De beste definitie die ik van dit fenomeen kan vinden luidt als volgt: "Een geleidelijke verandering in de aanvaarde normen voor de toestand van het natuurlijk milieu als gevolg van een gebrek aan ervaring, geheugen en/of kennis van de vroegere toestand." De mens blijkt geestelijk bijzonder slecht geëquipeerd te zijn om te reageren op veranderingen die plaatsvinden op

een tijdschaal van decennia of meer. Het begrip is gemunt door marien bioloog Daniel Pauly. Die ontdekte dat elke nieuwe generatie commerciële vissers zijn eigen criteria hanteert om te bepalen wat een goede vangst is. Twee generaties terug was een goede vangst een afgeladen schip vol schollen met een lengte van veertig centimeter. Nu is een goede vangst een schip met een aantal kisten vol schol met een lengte van dertig centimeter. Bij haaien en tonijnen zien we dezelfde trend: sluipenderwijs maken grote, geslachtsrijpe exemplaren plaats voor gemiddeld steeds kleinere en lichtere vissen. Referentiekaders over de staat van de natuur schuiven dus met elke opeenvolgende generatie op, waardoor het cumulatieve verlies van biodiversiteit door de decennia en eeuwen heen zich grotendeels buiten het blikveld van de meeste mensen afspeelt.

Ook bij natuurliefhebbers doet het shifting baseline syndroom zich voor. Een jonge vogelaar zal tegenwoordig al spreken van een goede dag als hij een paar grutto's en kieviten op een akker ziet. Hij of zij heeft namelijk geen concrete ervaring met de weilanden vol grutto's, tureluurs, kieviten, veldleeuweriken, patrijzen en andere weidevogels die decennia terug nog de norm waren. De natuurliefhebber van deze persoon zou waarschijnlijk het hoofd schudden bij het aanschouwen van de gevederde armoede waar we tegenwoordig al tevreden mee zijn en weemoedig vertellen over de vergane vogelrijkdom van weleer. Iets vergelijkbaars zie ik terug bij het adderonderzoek in het Meinweggebied. Waar ik bij het vinden van vijf tot tien exemplaren tijdens een onderzoeksrondje spreek van een goede dag, hoor ik van oudere onderzoekers die er al veel langer rondlopen dat in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw het dubbele aantal of meer de standaard was voor een succesvolle inventarisatie. De enige manier om niet ten prooi te vallen aan het shifting baseline syndroom en een accurate indruk krijgen van de ontwikkeling van de natuur door de tijd? Zo ver mogelijk statistisch terugkijken in de tijd door langjarige cijferreeksen en populatietellingen te produceren en bestuderen.

Overbevolking

De schade van de huidige biodiversiteitscrisis kunnen we eigenlijk alleen nog beperken door het tweezijdige hoofdprobleem aan te pakken waaruit de meeste oorzaken voor het massale sterven ontspruiten: de explosieve groei van de wereldbevolking en de op overconsumptie gerichte levensstijl van een toenemend deel van de moderne mensheid. Steeds meer consumenten in opkomende economieën als Brazilië, China en India willen proeven van de luxe die in de westerse wereld al langer gemeengoed is en laten een groeiende ecologische voetafdruk achter. Een situatie die op een reeds overbevolkte planeet met eindige hulpbronnen funest is voor andere soorten.

Maar uiteindelijk schieten we ook onszelf in de voet. De natuur is namelijk een bron van gratis diensten. De bestuiving van voedselgewassen, schone lucht, gezonde vispopulaties, het zijn allemaal eerste levensbehoeften die we op het spel zetten door de mondiale, nationale en regionale biodiversiteit steeds verder uit te hollen.

Dat ook grote, succesvolle en geavanceerde beschavingen niet veilig zijn voor een spectaculaire ineenstorting met ecologische wortels, laat de Amerikaanse auteur en wetenschapper Jared Diamond zien in zijn boek *Collapse*. Hij behandelt diverse beschavingen (onder meer de Maya's en Paaseilanders) die uiteindelijk ten onder gingen aan hun eigen succes omdat hun leefomgeving de combinatie van bevolkingsgroei en ecologische rooibouw niet meer kon dragen. Opmerkelijk genoeg volgt de val van een cultuur vaak opvallend snel op het ogenschijnlijke hoogtepunt, vooral omdat op dat moment de druk op de natuur-

lijke hulpbronnen (een grote honger naar voedsel en grondstoffen, landschappelijke verslechtering, vervuiling) het hoogst is. Het hoopvolle is dat Diamond ook voorbeelden geeft van culturen die wel overleefden omdat ze op tijd en succesvol hun leefwijze afstemden op een nieuwe ecologische realiteit. Laten we daar hoop uit putten en een voorbeeld nemen aan de moedige beslissingen die deze samenlevingen namen om het algemeen belang en de gezondheid van hun leefomgeving te beschermen tegen individueel eigenbelang en kortstondig winstbejag.

Publieksprogramma 2024

De programmacommissie heeft, mede met input van de leden, een gevarieerd programma 2024 samengesteld; met excursies, lezingen, dagwandeling, fietstocht, film-avonden en mooie activiteiten voor de jeugd; zie folder 2024.

In het kader van het lustrumjaar is een aantal bijzondere activiteiten opgenomen waaronder:
Speciaal voor de jeugd de vertoning van de film 'De Wolf' in de ECI met enkele dagen later een ware wolventocht.
Op 20 april een bustocht naar de Eifel, waar we ontvangen

worden door de Eifel Verein, die een mooi programma zal verzorgen.
Een speciale ledenmiddag op zaterdag 25 mei; noteer deze datum alvast in je agenda.
Een weekend aan zee in september.
Een foto-expositie, die door de Fotowerkgroep georganiseerd wordt.
Op de website komt tzt verdere informatie.

In februari start een tuincursus 'Een levende tuin maak je zelf'. De cursus bestaat uit 5 binnenlessen en 2 excursies. Zie website voor verdere informatie.

Paddenstoelen St. Ludwig, Vlodrop, 21 okt. 2023

Geel nestzwammetje, foto Angelique Aelen

Eierzakje, foto Gerard Stals

Duivelseieren, foto Wim Maas

Gele stekelzwam, foto René Horsten

Het volledige verslag van deze leerzame excursie kunnen jullie terugvinden op onze website, <https://www.ivn.nl/afdeling/roermond-eo/>, onder "verslagen plantenwerkgroep". We hadden er in deze uitgave geen plaats meer voor. Daarom hier alleen de foto's. Jammer, maar gelukkig is het verslag op de website te lezen.

Eekhoorn als doelsoort voor de gemeente Roermond

Eekhoornbescherming in de gemeente Roermond.

Verrassend bouw materiaal: plastic in een eekhoornnest.

Door Steven Jansen

Kleine terugblik: op 29 februari 2012 vond de start plaats van het provinciale pilotproject “Gemeenten adopteren soorten”. In deze pilot wordt samengewerkt met het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN) Limburg en de toenmalige Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen (IKL). De activiteiten zijn opgezet voor en gericht op de bescherming van specifieke soorten en de daarvoor vereiste beheermaatregelen. De gemeente Roermond koos de vlinder en de eekhoorn als doelsoorten. Doel was onder andere een bijdrage te leveren aan het behoud van biodiversiteit en zo mogelijk een toename daarvan te bevorderen. Voor de bescherming van de eekhoorn in Roermond waren tot november 2013 nog geen concrete stappen gezet. Bij de auteur was al een knelpunt bekend: bij de Heinsbergerweg waren in de periode 2010–2012 zeker acht dode eekhoorns aangetroffen waarvan minimaal vijf tussen het kerkhof en lyceum Schöndeln. Aan weerszijden van de Heinsbergerweg leken twee deelpopulaties van eekhoorns te bestaan. In beide gebieden is een goed eekhoornbiotoop voorhanden waarin vooral de oude parkbossen, de begraafplaats en riante privétuinen zeer

waardevol zijn. Na een inventarisatie in dit gebied (van vier kilometerhokken) is er over de Heinsbergerweg eind 2013 een eekhoornbrug aangebracht. Uit wildcamera-onderzoek bleek deze eekhoornbrug zeer succesvol.

Nieuw onderzoek in de periode 2013–2022: in de hele gemeente Roermond heeft de schrijver een nieuw eekhoornonderzoek verricht. Dit verhaal zal binnenkort verschijnen in het maandblad van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. In totaal zijn er 1558 waarnemingen van eekhoorns geregistreerd. De eekhoornbrug over de Heinsbergerweg hangt alweer 8 jaar en uit recent wildcamera-onderzoek (2022) blijkt deze nog steeds goed te functioneren. Bij vier opnames zijn eekhoorns met nestmateriaal in de bek vastgelegd. Drie daarvan met boomschors/bladeren en een met mos. Opvallend is dat de eekhoorns blijkbaar veel zorg besteden aan de keuze van hun nestmaterialen door dit zelfs aan de overkant van de Heinsbergerweg te verzamelen. Tijdens het onderzoek zijn er in totaal 24 eekhoornnesten gevonden.

Een opengemaakt nest geeft een aardige inkijk in het privéleven van de eekhoorn

De typische bolvormige boomnesten van eekhoorns zijn in de bossen relatief gemakkelijk te vinden, maar in steden vaak moeilijk vanwege onbereikbaarheid van privé-terreinen. Maar er zijn er toch een paar door particulieren gemeld. Een van die meldingen trok de extra aandacht van de schrijver. In een privétuin vlakbij Kapel in 't Zand hadden de bewoners een eekhoornnest gevonden dat uit een Douglasspar was gevallen. De binnenbekleding van het eekhoornnest is uitgevouwen en bij nadere beschouwing zijn er naast de gangbare nestmaterialen mos en haren ook veel lange groene plastic vezels aangetroffen. Na een beetje puzzelen en navragen bleek dat de burens in plaats van een gangbaar gazon een kunstgazon in hun tuin hebben liggen. Daar haalt de eekhoorn deze plastic vezels dus vandaan. Op de getoonde foto is een beetje te zien, maar de zachte nestbekleding zat er helemaal vol mee.

Ook in het buitenland gebruiken eekhoorns plastic als nestmateriaal: in 2018 ontdekte Dr. Mewa Singh van de Universiteit van Mysore in Karnataka Zuid-India dat de

Een uitgevouwen binnenstoffering van een eekhoornnest met als inzet griene plastic vezels die door de dieren verzameld zijn uit het kunstgazon van de burens.

Indiase palmeekhoorn (*Funambulus palmarum*) opvallende gedragsverandering vertoonde. Hij ontdekte dat deze soort plastic zakken, plastic draden en sigarettenpeuken gebruiken als nestmateriaal in stedelijke gebieden in plaats van bladeren, twijgen, gestripte bast, mossen en andere zachte materialen. Ook zag hij hoe de eekhoorns een lang plastic zeil van een kleine stortplaats verzamelde, het zorgvuldig controleren en het in de juiste maat en vorm scheurden. In de Londense wijk Haringey in Groot-Brittannië zag Henry Jacobs in 2020 hoe een grijze eekhoorn (*Sciurus carolinensis*) worstelde met plastic draagtasjes om in de bek mee te nemen voor de nestbouw. In Limburg trof de schrijver door de jaren heen ook plastic als nestmateriaal aan bij nesten van steenmarter, en diverse knaagdieren (bruine rat, bosmuis, huismuis, rosse woelmuis en eikelmuis). Ook zie je dat vogels milieuvriendelijk materiaal gebruiken voor hun nest. Een bekend Nederlands voorbeeld is de meerkoet waar men gericht onderzoek naar doet. Als je er even over nadenkt is het niet verbazend dat dieren gebruik maken van plastic als bouw materiaal. Immers wij mensen wereldwijd worden al vanaf onze geboorte overstelpt met plastic speelgoed. In ons verdere leven is er in bijna alle producten wel iets van plastic verwerkt. Daarnaast worden de meeste voedselproducten ook meestal verpakt en verhandeld in plastic. Het blijft een triest tijdsbeeld van onze wegwerpmatenschap maar het geeft wel aan hoe inventief dieren gebruik maken van plastic.

Zo ver het oog reikt: een ingepakt landschap met plastic

Die inventiviteit van zoogdieren zie je ook terug bij de in 2020 aangelegde eekhoornbrug over de Maastrichterweg. Een jaar na de aanleg wordt de eerste eekhoorn rennend over de brug waargenomen. Het is onomstotelijk vastgesteld dat eekhoorn(touw)bruggen in de praktijk functioneren. Ze zouden evenals dassentunnels, herpetoducten en ecoducten ook steeds meer door overheden geaccepteerd moeten worden als volwaardige ontsnipperingsmaatregel. Eekhoorns passen zich relatief snel aan de nieuwe omstandigheden aan en nemen de bruggen op in hun dagelijkse migratieroutes. Ze worden daarmee een belangrijk onderdeel van hun leefgebied. Daarnaast zijn deze eekhoorn(touw)bruggen goedkoop en technisch relatief eenvoudig aan te brengen.

Vervolg op pagina 12

Ik spreek dan ook de hoop uit dat meerdere gemeentes, de

Activiteitenkalenders januari - april 2024

LET OP: Alle activiteiten onder voorbehoud! Kijk op de website www.ivnroermond.nl voor actuele gegevens.

Publieksprogramma

Vrijdag 5 januari, 2 februari en 1 maart

Natuurcafé, Haelen; alleen voor leden
Aanvang: 20:00 uur; inloop vanaf 19:30 uur
Plaats: Bezoekerscentrum Leudal,
Roggelseweg 58, Haelen
Samen met Groen Hart Leudal

Woensdag 10 januari

Rondleiding De Groene Transformator, Roermond
Aanvang: 14:00 uur
Plaats: De Groene Transformator, Bredeweg 10, Roermond
Gids: Janne Opmeer

Dinsdag 23 januari

Lezing 'Uilen van het boerenerf'
Inleider Geco Visscher
Aanvang: 19:30 uur
Plaats: De Groene Transformator, Bredeweg 10, Roermond

Dinsdag 6 februari

Verduurzaming in de keuken; een interactieve lezing
Inleider Rika Verhoef
Aanvang: 19:30 uur
Plaats: De Groene Transformator, Bredeweg 10, Roermond

Dinsdag 20 februari

Eerste les tuincursus 'Een levende tuin maak je zelf'
De cursus bestaat uit 7 lessen
Zie voor verdere informatie www.ivnroermond.nl

Woensdag 21 februari

Algemene ledenvergadering; alleen voor leden
Aanvang: 19:30 uur
Plaats: Gemeenschapshuis 't Leuke,
Leukenstraat 6, Beegden

Zondag 10 maart

Film 'De Wolf'; voor de jeugd, vanaf 8 jaar
Aanvang: 11:00 uur
Plaats: ECI Cultuurfabriek, ECI 13, Roermond
Zie website www.ivnroermond.nl voor nadere informatie en kaartverkoop

Dinsdag 12 maart

Lezing 'Stikstof en biodiversiteit'; inleider Bèr Peeters
Aanvang: 19:30 uur
Plaats: De Groene Transformator, Bredeweg 10, Roermond

Woensdag 13 maart

Jeugdtocht 'Op zoek naar de wolf'
Aanvang: 14:00 uur
Startpunt: wordt tijdens de film en via de website bekend gemaakt

Vrijdag 29 maart

Opschoonactie Maas, Buggenum
Aanvang: 9:00 uur; duur 3 uur
Startpunt: hoek Dorpsstraat/Groeneweg, Buggenum
Aanmelden via programmacommissie@ivnroermond.nl

Zaterdag 6 april

Opschoonactie Maas, Hanssummerweerd, Asselt
Aanvang: 9:00 uur; duur 3 uur
Verzamelpunt: hoek Vissersweg/Eind, Asselt/Swalmen
Aanmelden via programmacommissie@ivnroermond.nl

Zaterdag 20 april

Bustocht naar de Eifel; alleen voor leden
Zie website voor programma en verdere informatie
Aanmelden via programmacommissie@ivnroermond.nl

Zondag 28 april

Excursie voorjaarsflora, Rijckholt
Aanvang: 10:00 uur
Startpunt: p-plaats tegenover eetcafé Riekelt,
Rijksweg 184, Rijckholt
Gidsen: Marly Beurgens en Harrie Hermens
Carpoolen: 9:00 uur vanaf carpoolplaats St. Joosterweg,
Maasbracht

Foto Erik Nevels

Foto's op deze pagina van Fenny Gaastra

Vogelwerkgroep

Zondag 7 januari

Stadsweide, Roermond

8.30 uur Parkeerplaats Mijnheerkens, Leeuwen

Zondag 4 februari

WML-plas Beegden/Heel.

8.30 uur Parkeerplaats Sportpark, Baexemerweg Beegden

Zondag 3 maart

Munnichsbos, St. Odiliënberg

8.00 uur Parkeerplaats Natuurbegraafplaats Bergerbos, St. Odiliënberg

Zondag 7 april

Blankwater, Boukoul

7.30 uur Parkeerplaats VV Boukoul, Boukoul

Fotowerkgroep

Zondag 28 jan, zaterdag 9 maart en zondag 21 april.
Ruim voor de fotosessies ontvangen de leden van de fotowerkgroep informatie over plaats van samenkomst en het fotografisch onderwerp waar aandacht aan wordt geschonken.

Hebt u interesse om een keer aan te sluiten? Dat kan.
Stuur een mailtje naar: fotowerkgroep@ivnroermond.nl.
U ontvangt dan de nodige informatie.

Plantenwerkgroep

Zaterdag 20 januari

Determineren loofhout/gallen

9:00 uur Bezoekerscentrum Leudal

Roggelseweg 58, Haelen

Zaterdag 10 februari

Determineren mossen

9:00 uur Bezoekerscentrum Leudal

Roggelseweg 58, Haelen

Zaterdag 23 maart

Praktijk mossen

9:00 uur Kloostertuin St. Elisabeth

Startpunt: P-plaats Roggelseweg 58, Haelen

Zaterdag 13 april

Voorjaarsflora

9:00 uur Kasteelpark Elsloo

Startpunt: P-plaats: Terhagen 1, Elsloo

Aangepaste Natuurwandeling

Voor mensen met verstandelijke beperking

Zaterdagen 10 februari, 9 maart en 13 april
van 13.30 uur tot 16.15 uur

Plaats: Restaurant St. Elisabeth's Hof
Roggelseweg 56, 6081 NP Haelen.

Vooraf aanmelden voor niet-leden verplicht:
speurneuzen@ivnroermond.nl

ZAAL *'t LEUKE*** CAFÉ**

Leukenstraat 6, 6099 AR Beegden
www.leukebeegden.nl

Uw adres voor:

- Verenigingen
- Vergaderingen / bijeenkomsten
- Voorlichting / werving / opleiding
- Cursussen
- Recepties
- Koffietafels
- Bruiloften
- Feesten & partijen

provincie Limburg, het Waterschap Limburg, Rijkswaterstaat en alle natuurbeherende instanties dit goede voorbeeld volgen om de reeds bekende eekhoornknelpunten op te lossen. Dank aan Frederique de Bruijn voor het kritisch doorlezen van dit artikel.

Literatuurverwijzing

Bruijn de, F. & S. Jansen, 2017. Werking van een eekhoornbrug in de gemeente Roermond. Natuurhistorisch Maandblad 106(3): 71-74.
Hiemstra, A.F., Gravendeel, B. en Schilthuizen, M., 2022. Birds using artificial plants as nesting material Behaviour 159, 193-205
Jansen, S., 2020. Eekhoornbescherming in de gemeente

Roermond. De tweede eekhoornbrug hangt. Het Schrijver-tje, IVN Roermond 30(4): 12-13.

Jansen, S., in prep. Verspreiding en bescherming van de eekhoorn (*Sciurus vulgaris*) in de gemeente Roermond. De realisatie van een tweede eekhoornbrug en het vaststellen van nog meer knelpunten. Natuurhistorisch Maandblad in prep.

Mohan, K., Singh, M., 2018. Altered habitats, altered behaviours: use of plastic in nest building by Indian palm squirrel. Current Science, vol.114, No. 5, 10 March.

Foto's bij dit artikel zijn van de schrijver.

Struinen rondom Hartelstein...

Door Leo Koster

Op de zonnige zondag 24 september 2023 wilde ik weer eens richting Itteren en met name naar de kasteelhoeve Hartelstein. In 2008 werd hier in de omgeving begonnen met 'Operatie Droge Voeten'. Het betrof een Grensmaas-project globaal van Borgharen tot net achter Stevensweert over 11 locaties en over ongeveer 47 km.

In totaal gaat 100 miljoen ton grond op de schop er wordt 54 miljoen ton grind en 10 miljoen ton zand gewonnen. De totale kosten van € 700 miljoen worden gefinancierd uit deze grind- en zandwinning. De stroomgeul van de Maas zal verbreed worden en er worden dekgrondbergingen gegraven. Een deel van de dekgrond van de uiterwaarden zal afgegraven en gedumpt worden. In die dekgrondbergingen zullen nevengeulen gegraven en kades verhoogd, verstevigd en verlegd worden.

De Maas krijgt door deze ingrijpende maatregelen veel meer bergingsmogelijkheden, terwijl er ook aan beide zijden van de grens 2500 ha nieuwe natuur zal ontstaan. De loop van de Geul werd ook verlegd. Eerst liep ze achter de vrijstaande schuur van Hartelstein langs, maar nu stroomt ze aan de achterzijde.

Het voornaamste doel van deze maatregelen is om toekomstige overstromingen te voorkomen.

Op weg naar de hoeve kom ik langs een smeedijzeren veldkruis op een hardstenen sokkel (1897), op de sokkel; J. M.J. (Jezus, Maria en Josef) en de tekst; "Geef ons het eeuwige leven, bewaar ons voor alle onheil en besmettelijke ziekten. O, strijdende Christenen bid voor de lijdende zielen."

Dit veldkruis is ergens anders geplant door de familie Prickaerts-Savelberg van de hoeve Hartelstein. Ik parkeer mijn auto tegenover de hoeve. Het betreft een vierkants-hoeve, waarvan de omgrachting nog deels bestaat. Het gebouw, waarschijnlijk een deel van het in de 17de eeuw gesloopte Kasteel Hartelstein, is sinds 1966 een rijksmonument. Het is een grotendeels gesloten hoeve waarvan de westelijke vleugels begin 17de eeuw zijn gebouwd. Er waren aanvankelijk twee ronde hoektorens, maar in 1926 werd een ervan afgebroken, terwijl van de andere de kap is gewijzigd. De overige delen van de hoeve zijn 18de-eeuws. Het front beschikt over twee grote en hoge boog-

vormige poorten. Op een der sluitstenen staat het jaartal 1705 en het wapen van de familie Van Volckershoven afgebeeld.

Hartelstein, poort met sluitsteen, foto Antoinette van Oosten

Een plaque geeft aan dat op 8-10-1991 een restauratie werd uitgevoerd. Tegenover de ingang een vrijstaande schuur met hoge ronde poort en aan de zijgevel drie dichtgemaakte uilengaten. Ik denk wel dat er uilen leven gelet op de witte ontlasting. Links van de hoeve een vrijstaand en uit bakstenen opgetrokken Back ende Brouwhuijs uit 1714. In dit huis zit een ingemetselde steen met daarop Harburgum 1773. Hartelstein heette eens Hartard, een leengoed van de heren van Valkenburg. De hoeve behoort tot kasteel Hartelstein waarvan nu slechts fundamenteën zichtbaar zijn. Rondom Itteren is in 1995, om overstromingen te voorkomen, een dijkkring aangelegd. Nu, na het Grensmaasproject biedt de dijkkring een bescherming van 1/250 jaar. Deze bescherming heeft het overloopgebied rondom Hartelstein niet en in juli 2021 stond het Maaswater een meter hoog in de hoeve. Via een smalle gang kom ik op de binnenplaats. Bij en in de hoeve een woon- en werkgemeenschap met onder meer een kringloopwinkel, een archeologische expositieruimte, een uitspanning en een infocentrum Rivierpark Maasvallei.

Tijdens werkzaamheden voor een bodemonderzoek door Consortium Grensmaas werden in juni 2010 in Borgharen, in een greppel van 40 bij 2 meter, 65 paardenskeletten gevonden. Het waren volwassen dieren en veel hengsten. De dieren vertoonden sporen van excessief geweld en in 8 paarden werden kogelinslagen gevonden. Over de ouderdom zijn twijfels, doch nieuw onderzoek wijst uit dat ze

zijn omgekomen in 1673, tijdens het beleg van de Fransen bij Maastricht. Er werd destijds een ring van grondopgravingen met een gracht aangelegd om de stad te beschermen. Het lijkt erop dat de Fransen hun paarden hebben begraven in de gracht.

Eén van de omgekomen paarden ligt in Hartelstein in een vitrine. Op een bovenverdieping liggen in vitrines een deel van de ruim 10.000 grindvondsten uitgesteld.

Paardengraf, foto Consortium Grensmaas

Ik ga wandelen. Bij het veerooster springen groene kikkers vanuit de vegetatie in het water. Via een fietspad wandel ik door het ruige terrein. De aangelegde witte bruggen vallen erg op. Op de vrij vlakke vlakte zijn ondiepe plassen zichtbaar. Ik zie een geelbloeiende plant: het is dubbelkelk en deze plant heeft goudgele lintbloemen en is stekelig behaard. Bezemkruiskruid is hier ook volop bloeiend aanwezig. Een groene specht zoekt even een klein boompje op. Over het gebied vliegen een grote zilverreiger en ook een blauwe reiger. Daarnaast zie ik hier ook nog diverse boerenzwaluwen. De Geul voert in rap tempo haar water af. In de verte draaiende windturbines van Lanaken (B). Langs de rand van de Geul afgestorven wilgen, ik denk dat de bever dat op zijn geweten heeft, want ik zie ook duidelijke opgangen. Er vliegen diverse veldleeuweriken rond. Een afgekalfde oeverwand is rijkelijk voorzien van ronde gaten. Hier broedt in de zomer de oeverzwaluw.

Oeverzwaluwen, foto Joop Wolters

De invasieve uitheemse reuzenbalsemien toont haar roze- en witte bloemen met rijpe zaden. Op een andere plek veel bramen en grote brandnetels. Galloways met kalveren (zonder oormerk) houden hier de vegetatie enigszins in toom. Koniks, die hier ook grazen, heb ik niet gezien. Langs de Geul diverse paarsbloeiende vlinderstruiken. Op 24-02-2021 was ik hier ook. Ik kon toen naar grenspaal 108 wandelen en zag toen twee namen op de linkersteen: "Herbricht, 04-09-2013. Hilde Crevits, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken en Melanie Schultz van Haegen, Nederlands minister van Infrastructuur en Milieu". Op de kleurige, rechtse steen; Eén Maas samen werken aan

één kei de Maas van morgen

twee kanten voor veiligheid en natuur

samen beter beschermd tegen hoog water 9-11-2017

De twee helften van dezelfde kei symboliseren dat beide oevers elkaar nodig hebben in het realiseren van hoogwaterveiligheid voor de bewoners in de Maasvallei.

Ik ga over een witte brug die over de Geul ligt, doch aan de andere zijde is de vegetatie zo hoog en ontbreekt een pad, waardoor ik terugwandelen. Ik kom vandaag niet bij de stenen en grenspaal 108. De Japanse duizendknoop steekt hier ook de kop op. Via stapstenen steek ik de voormalige bedding van de Geul over. Ik kom bij de plek waar de Geul haar water afgeeft aan de Maas. Hier staan enkele wilgen. Ik hoor het hoge geluid van de ijsvogel, maar de 'blauwe diamant' krijg ik niet te zien. Op 23-05-1998 stond ik hier ook, want op 18-08-1997 ben ik begonnen om de Geul van bron (het kwelputje van een boerderij Totleger genaamd in het Belgische grensdorpje Eynatten) tot de monding te volgen. De 58 km lange Geul heb ik destijds in 6 etappes afgelegd. Het 3,5 km lange traject Gulpen-Wijlre heb ik niet bewandeld omdat de route langs de grote weg afgelegd moest worden, niet interessant.

Ik wandel weer terug. Aardperen tonen nog hun felgele bloemen. Ik ga weer over de stapstenen en dan zoek ik een soort graspad (Maasvoetpad) op dat richting Hartelstein loopt. Een torenvalk doet diverse verwoede pogingen om een muis te verschalken. Ik heb hem niet zien wegvliegen met een prooi. Hij/zij is nog de enige die 'bidt' voor het eten. Op enkele plekken hebben wilde varkens de bodem omgewroet. Ik had hen hier niet verwacht op deze kale vlakte. Op sommige plekken is het erg nat, twee watersnippen stoor ik bij het voedsel zoeken ze vliegen zigzaggend weg onder het uiten van skrètsj-, skrèts-, skrèsj. Een haas in verre staat van ontbinding wordt bezocht door onder meer wespen en vliegen. Ik wandel langs een afrasteringsdraad en achterlangs de schuur van Hartelstein met ernaast een grote Canadese populier. Even later ben ik op de parkeerplaats waar mijn auto staat. Lekker gestruind! ik denk dat het goed zou zijn als Staatsbosbeheer hier gefaseerd maaibeheer zou toepassen.

Foto's aangeleverd door de schrijver

janWelters autoservice

APK Keuringsstation
Moderne diagnose apparatuur
Grote- en kleine beurten
Onderhoudsbeurten alle merken
auto's en lichte bedrijfswagens

Schadereparatie en expertises
Ruit reparatie en vervanging
Bandenservice, alle merken
Opslag banden
Aircospecialist reinigen en diagnose

Edisonweg 5a - 6101 XJ Echt - Tel: 0475 48 13 65
www.autoservicejanwalters.nl
www.facebook.com/autoservicejanwalters

DE BUSJOP *eten en genieten*

Reserveer via info@debusjop.nl of 0475-491139
Vraag naar de voorwaarden

HIGH FIVE

Naast het welbekende High Tea concept bieden wij nog vier extra varianten aan: High Beer, High Wine, High Kids en High Bob. Voor ieder wat wils en daarom kan deze High Five per gezelschap gecombineerd genuttigd worden.

Een avond als een echte VIP behandeld worden? Dat kan!
Laat u gratis ophalen en thuisbrengen door onze LimoBob Service.

Een fijn vast gegeven:
ledere zondag

(kom nu vroeger ... ongeacht het weer!)
live muziek
vanaf 14.00 uur!

Verwenbon

Met onze Verwenbon zit u altijd goed!
Het cadeau wordt u persoonlijk in een enveloppe, met een briefje, een kaartje en een kleine flesje, in de bus gebracht.

De nieuwe Volvo C40 Recharge

100% elektrisch. 0% leder.

Makkelijk te rijden met de verrassende Volvo C40 Recharge. Met opvallend strakke look, de meest geavanceerde technologie en een volledig elektrische aandrijving, ontworpen om u in de wereld waar u wilt leven te brengen. Ervaar het comfort van een ledervrij interieur met slimme voorzieningen, waaronder Google-services.

En ervaar de kracht en snelheid van 100% elektrisch rijden met een maximaal bereik van 438 km. Paar rijplezier, zonder uitstoot.

VOLVO C40 RECHARGE VANAF €47.495

LEASE ZAKELIJK VANAF €549 P.M. | AUTO-ABONNEMENT VANAF €788 P.M.
ERVAAR HET NU BIJ VOLVO RUTTEN OF BIJ DE AUTOREDRIFRUITEN.NL

VOLVO

VOLVO | Rutten

Volvo Stylen Vast
Verpakweg 28
077-3310150

Volvo Rutten Eelt
Fuldenhofweg 22
0475-340789

Volvo Rutten Bonmeur
Lindstraat 8
0485-982522

Together for a better life

wepa.eu/nl

WEPA Nederland B.V.
Boutestraat 125
NL 6071 JR Swalmen

wepa

Ledenmiddag 4 november 2023; Wow, wat een opkomst!

Door Rianne Keijzer

En dan zijn er meer dan 60 aanmeldingen. Blij verrast! De locatie is geregeld en we hebben een leuk programma samengesteld.

Dit jaar mogen we veel nieuwe leden verwelkomen, die kennis kunnen maken met het reilen en zeilen van IVN Roermond e.o. tijdens hun gesprekken die zeker gevoerd gaan worden met de andere leden. Een ledenmiddag van verbinding.

Het programma wordt aangepast, we gaan het grote aantal leden in twee groepen verdelen. Frans Hendriks en Frans Tegels gaan een wandeling in de bossen rondom de plantage in Boukoul verzorgen en Laura, eigenaresse van Plantage Blankwater, gaat twee keer de rondleiding over de blauwe bessenkwekerij doen.

Zaterdag 13.00 uur komen we aan in de regen bij de Plantage Blankwater, geen goed vooruitzicht. Gelukkig hebben we onze quiz in de tassen en PowerPoint-presentaties mee.

Om 13.30 uur beginnen de leden binnen te druppelen en het is al meteen een gezellige boel. Sommige leden zien elkaar weer voor het eerst na een lange tijd en de nieuwe leden mengen zich al snel bij alle andere leden. De koffie en vlaai worden uitgeserveerd en het duurt niet lang of

iedereen is aanwezig. Er zijn verschillende leden die zich niet hebben aangemeld, maar die zijn evengoed welkom. En er zijn maar een paar afmeldingen.

Rond twee uur heet René Horsten, voorzitter van IVN Roermond e.o., iedereen welkom en kunnen we, omdat het niet meer regent, de geplande buitenactiviteit beginnen. We starten om 14.30 uur.

Na afloop van de wandeling/rondleiding wordt iedereen terugverwacht in de serre voor een drankje en een hapje. Daar staat het grote tv-scherm klaar voor onze eigen fotowerkgroep, die een mooie presentatie verzorgt. Vijf leden van de groep, Willemiek van Deutekom, Fenny Gaastra, Erik Nevels, Corné Smols en Ruud Snijders, laten ons hun mooie locatiefoto's zien en geven uitleg met hun verhaal achter de foto. We hebben prachtige foto's mogen bewonderen.

Hierna praten we nog wat na en is het einde van de middag alweer aangebroken.

Gidsen Frans Hendriks, Frans Tegels, leden van de fotowerkgroep en leden van IVN Roermond e.o.: bedankt voor jullie bijdrage aan deze zeer geslaagde middag.

Een verrassend mooie ledenmiddag van IVN Roermond e.o.

Door een bezoeker

We werden warm onthaald in een sfeervolle serre bij Plantage Blankwater in Swalmen.

Als vanouds een start met koffie, thee en vlaai en een welkomstwoord door voorzitter René. De weergoden waren ons plotseling goed gezind. Hierdoor kregen we toch een kleine rondleiding over de plantage door een enthousiaste en trotse eigenaresse. De wandeling door 'Boesheide' hebben we met gids Frans Tegels gelopen met onderweg interessante vertelsels en waarnemingen. Terug in de serre een traktatie van een borrel met lekkere hapjes. Ondertussen kregen we door de fotografen van de fotowerkgroep prachtige foto's te zien met vakkundige uitleg hoe je nóg mooiere natuurfoto's kunt maken. Compliment voor de fotografen.

Rond zes uur kwam er een einde aan de gezellige middag. Chapeau voor ons allemaal. Samen met onze gastvrouwen hebben we gezorgd voor een mooie middag.

De rondleiding op de plantage werd verzorgd door Laura (de eigenaresse van Plantage Blankwater). Ze vertelde enthousiast over de geschiedenis van de plantage.

De bosbessenteelt begint hier in 1969 met de aanleg van een klein perceel.

Dit is in de loop der tijd steeds verder uitgebreid, tot een grootte van 21 hectare tegenwoordig.

Er worden zes verschillende rassen geteeld, die in elkaar opvolgende periodes worden geoogst.

Zo heeft men dus van juni tot en met september bosbes-

sen. Tijdelijke arbeidskrachten wonen in deze periode op de plantage.

Omdat de teelt hier nieuw was, heeft men steeds weer oplossingen moeten bedenken voor de ontstane problemen. De laatste jaren is men bezig om de teelt milieuvriendelijker te maken, zonder bestrijdingsmiddelen en zonder machines. Het onkruid wieden en het plukken gaat grotendeels met de hand.

Onze gids bij de wandeling was Frans Tegels, een andere groep werd rondgeleid door Frans Hendriks

We zijn eerst langs een monumentale vakwerkschuur uit de achttiende eeuw gelopen. Dit type schuur werd in vroeger tijden vaker verplaatst. Men gebruikte dan de constructiematerialen van de oude schuur. Deze werden genummerd zodat de schuur op een volgende plek weer gemakkelijk op te bouwen was. Hierna zijn we de 'Boesheide' in gelopen. We kregen een mooi uitzicht over het voormalige landbouwgebied naar de steilrand van het hoogterras van het Elmpeter Wald. Dit gebied is nu teruggegeven aan de natuur.

Onderweg hebben we een aantal dassenburchten gezien. Dat hier ook wilde zwijnen rondlopen, kon je zien aan de omgewoelde plekken langs het bospad.

In het bos heeft volgens de overlevering een grote boerderij gestaan. Van de boerderij zelf is niets meer teruggevonden. Wel zijn in het landschap op enkele plaatsen de resten van een gracht te zien, die om de boerderij heen moet hebben gelopen.

Opvallende wegbermplanten in en rondom het Leudal – Havikskruid

Door Philip Bossenbroek m.m.v. Hermien Hendriks, Joost Gerrets en René Horsten

In 2020 zijn IVN--afdeling Roermond e.o. en Studiegroep Leudal aan de slag gegaan om samen met de gemeente Leudal en andere wegbeheerders het wegbermbeheer in de gemeente natuurvriendelijker te maken. Uiteindelijk hopen we dat er meer prachtig bloeiende bonte bermen zullen gaan ontstaan in plaats van de vele saaie, grazige maar levensarme wegbermen van nu. De meest opvallende soorten worden in een reeks korte artikelen voorgesteld. In deze aflevering is het havikskruid aan de beurt.

Naam en kenmerken

Havikskruid is de verzamelnaam voor een groep van ruim 25 verschillende soorten, waarvan er 12 ook in Nederland voorkomen. En daarvan komen twee soorten veel voor in de wegbermen in onze omgeving. Dat zijn schermhavikskruid (*Hieracium umbellatum*) en stijf havikskruid (*Hieracium laevigatum*). Hoewel er natuurlijk verschillen zijn tussen die soorten, lijken ze erg op elkaar. Daarom wordt in dit artikel gesproken over 'havikskruid' om verwarring te voorkomen.

Havikskruiden zijn meerjarig overblijvende planten met een veelvormig uiterlijk. Ze hebben geen bovengrondse uitlopers, maar aan het begin van het groeiseizoen hebben ze wel een wortelstok en wortelrozet, die in de maanden na de ontwikkeling van een bloeistengel doorgaans weer verdwijnt. De stengel kent een verschillend aantal verspreid staande, langwerpige bladeren die gaafrandig zijn (schermhavikskruid) dan wel een bochtig getande bladrand hebben (stijf havikskruid). De stengel kan in hoogte variëren tussen 15 cm tot meer dan een meter, is rechtopstaand, behaard en bevat melksap. De stengel vertakt zich bovenaan en kan dan een scherm of een tuil vormen met meerdere bloemhoofdjes die alleen geel gekleurde lintbloemen hebben.

Groeiplaats en verspreiding

De voorkeursgroeiplaatsen van havikskruiden zijn droge, voedselarme tot matig voedselrijke zandige bodems, die bij voorkeur licht beschaduwde zijn. Voorbeelden zijn

schrone graslanden, wegbermen, spoordijken, sommige open bostypen, heidevelden en dergelijke. Ze zijn daarvoor prima indicatoren voor oude eikenbossen op voedselarme zandgronden, droge heischrale graslanden en struisgraslanden. Uit die voorkeuren valt ook af te leiden dat havikskruid vooral voorkomt op de hogere, pleistocene zandgronden van Noordoost- tot Zuid-Nederland.

Maaibeheer en biodiversiteit

Havikskruiden bloeien in de zomer tot in de herfst (juli--september). Het is daarom belangrijk dat de najaarsmaaibeurt in de wegbermen met havikskruiden zo laat mogelijk plaatsvindt, liefst pas na 1 oktober. Dan heeft de plant voldoende tijd gehad om zaden te produceren en zich voor te bereiden op het winterseizoen, en zijn ook andere organismen, die op en van de plant leven, doorgaans aan het eind van hun voortplantingscyclus. Dat is erg belangrijk omdat havikskruid niet alleen een drachtplant is, maar ook een symbiotische relatie met een aantal soorten heeft. Als drachtplant zijn havikskruiden als nectar- en stuifmeelbron geliefd bij bijen en hommels, vlinders en ook sommige wespensoorten. De gevormde pollenkorrels dienen als voedsel voor hun larven. De symbiotische relatie is nodig voor de eigen bestuiving, maar er zijn ook enkele soorten die voor hun levenscyclus grotendeels afhankelijk zijn van havikskruid, zoals roetbijen en pluimvoetbijen. Ook andere soorten hebben havikskruid hard nodig, zoals de havikskruidvedermot, havikskruidgal-

wesp, havikskruidboorvlieg, havikskruidtopgalmug en enkele soorten bladluizen. Opnieuw dus een plantensoort in onze wegbermen die voor veel soorten een kleine levensgemeenschap vormt en derhalve van groot belang is voor de handhaving en/of herstel van de biodiversiteit in onze streek.

Medicinale eigenschappen

In havikskruiden komen stoffen voor zoals looistoffen, bitterstoffen, slijmstoffen en nog veel meer nuttige stoffen met een medicinale eigenschap. Ze zijn belangrijk als ontstekingsremmers en zijn (licht) urine-afdrijvend. Als thee helpen ze bij het verminderen van aandoeningen aan nieren, blaas en luchtwegen. Door hun ontkrampende eigenschappen zijn ze ook effectief bij het optreden van lichte diarree en diverse darmziekten. Ook worden ze verwerkt in zonnebrandcrèmes en toegepast als kleurstof. Een plant derhalve met veel toepassingsmogelijkheden.

Eetbaarheid

Het sap van in april of mei ontsapte planten kan toegevoegd worden aan soepen, groentesappen en fonds. Het sap werkt als een frisse, licht bittere smaakmaker. Daarnaast zijn de bladeren in fijn gesneden vorm prima toegepast in salades en kruidenkwark. Maar ook gestoomde bladeren zijn goed te gebruiken en kunnen verwerkt wor-

den in brood, burgers en ragouts. En zelfs de bloemenknoppen zijn eetbaar. Ze kunnen ingemaakt worden als kappertjes, of gekookt of rauw worden verwerkt in salades en groentegerechten.

Volksverhalen

Ondanks de bovengenoemde eigenschappen komen er nauwelijks volksverhalen voor waarin havikskruiden een rol spelen. Of het zou de betekenis van de Latijnse geslachtsnaam moeten zijn. 'Hieracium' is afgeleid van het Griekse 'hierax' wat 'valk' betekent. Men meende dat roofvogels als haviken de planten gebruikten om het gezichtsvermogen te versterken. Maar op welke wijze ze dat dan zouden doen, is de auteurs van dit artikelte niet duidelijk geworden.

Tenslotte

Het zal niet verbazen dat havikskruiden als vaste planten goed toepasbaar zijn bij het ontwikkelen van een bloemrijke vegetatie op licht beschaduwde, voedselarme en zandige groeiplaatsen. Ze worden dan ook veel toegepast bij de ontwikkeling van ecologisch ingerichte tuinen en zijn verkrijgbaar in diverse zadenmengsels.

Foto's bij dit artikel zijn van Hans Smulders

Beleef de natuur

Cursus 'Een levende tuin maak je zelf' bij IVN Roermond e.o.

Op 20 februari 2024 start IVN Roermond e.o. met een cursus 'Een levende tuin maak je zelf'. In 5 avonden en 2 excursies leer je hoe je van jouw tuin een plek maakt die een feest is voor mens en dier. Of je tuin nou groot of klein is, je veel wilt veranderen of alleen iets kleins wilt toevoegen. En de cursus is ook leuk voor mensen zonder groene vingers.

Het startpunt is hoe je tuin nu is. Je kijkt naar wat je fijn vindt en naar wat je misschien wel anders of beter wilt. Zoals meer planten en dieren in je tuin. In de cursus helpt IVN je op weg. Je leert onder andere over de bodem in je tuin, hoe je verschillende soorten dieren aan kunt trekken, hoe jouw tuin tijdens hete zomers nog steeds fijn kan zijn en hoe dat eigenlijk zit met onderhoud. Daarvoor hoef je nog niets van natuur of tuinieren te weten. Let op: dit is geen cursus tuinontwerp. Je krijgt vooral veel ideeën en praktische tips.

De cursus start 20 februari 2024 om 19:30u in de Groene Transformator te Roermond en eindigt medio mei. De kosten zijn €30,- p.p. voor leden en €40,- p.p. voor niet-leden. Je krijgt hiervoor 5 avondlessen van 2,5 uur, 2 buitenlessen en een cursusboek.

Met vriendelijke groet,

Ruud Snijders

IVN Roermond e.o.

tel. 0624404802

Aanmelding via ruud.snijders@ivnroermond.nl

of programmacommissie@ivnroermond.nl

Foto Rooijmans

www.fotorooijmans.nl

Markt 10 - 6021CD - Budel
tel. 0495-494890
h.rooijmans1@chello.nl

"Met 35 jaar ervaring in fotografie kunnen wij uiteraard een schat aan informatie en adviezen verstrekken, waardoor goede resultaten meteen haalbaar zijn."

Al jaren zijn wij het adres voor Swarovski verrekijkers, spottingscopes en toebehoren.

Met gedegen advies en eindeloos geduld staan we u terzijde in uw keuze voor het juiste Swarovski produkt.

Een produkt dat beschouwd mag worden als de "Rolls Royce" onder de optiek. De "Swarovision" bijvoorbeeld wordt op 140 punten op kwaliteit gecontroleerd. Daardoor ontstaat een produkt waarop met een gerust hart 10 jaar garantie wordt gegeven.

SWAROVSKI OPTIK DIGISCOPING

Dankzij de DCB II, TLS-APO en iPhone adapter gaat de fascinerende wereld van SUPER-TELE-FOTOGRAFIE voor u open.

Met gemak haalt u het moeizaam te benaderen dier 40...50...60 maal dichterbij. Vogels en wild fotograferen was nog nooit zo gemakkelijk!

SWAROVSKI
OPTIK

Het assortiment van Swarovski omvat meer dan 30 kijkers en telescopen.

Foto's ledendag Plantage Blankwater - diverse fotografen

Auto biodiversiteit

Door Huug Stam

In het verleden kwam het begrip duurzaamheid in zwang. Het verbeteren van duurzaamheid dreigde een algemene term te worden zonder specifieke betekenis. Dit artikel heeft als onderwerp auto-biodiversiteit. Als doelstelling hoor je vaak ook biodiversiteit en zelden gaat dit gepaard met duidelijke resultaten. In deze column vraag ik aandacht voor je eigen rol daarin. Niet zozeer voorbeelden wat je kunt doen waarvan ik denk dat je dit zelf kunt verzinnen, maar waar is dit van afhankelijk? Heb je een tuin en zo ja welke mogelijkheden biedt deze qua grootte, inrichting en ligging?

In hoeverre moet of wil je rekening houden met de wens van anderen? Hierbij denk ik aan je partner of de aanwezigheid van kleine kinderen. Heb je geen tuin maar een balkon of zelfs dat niet, dan wordt de situatie heel anders. Naast de tuin ben jij als persoon belangrijk. Wat zijn onder meer je kennis, vaardigheden en motivatie? In mijn tuin ben ik in een deel ervan erg actief geweest. De aanleiding vormde het graven van een poel die het thuis van een ginkgo-verplant diende te worden. Daarbij ontdekte ik dat de vorige eigenaar veel bouwpuin en ander afval in de tuin begraven had. Ook groeide er veel bamboe, wat ik door ondergraving evenals het afval zo veel mogelijk verwijderd heb.

Het regenwater is al jaren geleden afgekoppeld van het riool. Het werd door het graafwerk goed zichtbaar waar het water blijft. Op het laagste punt zou je zeggen, maar dat was in het begin zeker niet het geval. Tijdens mijn opleiding en werkervaring, ook in het buitenland, heb ik veel geleerd over bodemkunde en grondsoorten. Ook over verschijnselen zoals erosie en wijstgronden deed ik waardevolle kennis op. Hierbij zijn de hogere gronden natter dan de laaggelegen gronden. Gedurende een veldexcursie was dit erg goed te zien.

Indien het in de tuin aan de oppervlakte modderig is, weet ik dat dit aan de ondergrond ligt, bijvoorbeeld omdat daar

een trottoirtegel aanwezig is die met grond bedekt is. In het verleden heb ik op mijn eigen manier meegedaan aan het fenomeen tegels wippen. Met dit verschil dat ik de tegels niet verwijderde, maar bedekte met een hoeveelheid grond.

Momenteel ontwikkelen zich kiemplanten. In principe voeg ik niets toe en grijp alleen in indien soorten als esdoorn of robinia pseudo-acacia ontkiemen. Ik plant, poot of zaai niet, maar wacht af wat komen gaat. Naar verwachting zal er veel klimop komen, omdat dit in de naaste omgeving ook veel voorkomt. De eekhoorn zal ongetwijfeld hazelnoten begraven waardoor er veel hazelaars zullen ontkiemen. Andere heesters, zoals vlier en lijsterbes, zullen ook verschijnen, maar daarvoor houd ik het snoeimes in gereedheid.

In de vorige column schreef ik over de snode plannen van ROER College Schöndeln. Het goede nieuws is dat deze plannen van de baan zijn.

Het wijstverschijnsel, zoals Huug dat noemt, is goed te zien vanaf het viaduct over de snelweg bij Maalbroek/Asenray: links van de Peelrandbreuk is het hogere gedeelte (nat), rechts het lagere gedeelte (droog). Foto Frans Hendrixx

Lid worden?

Wilt u iemand anders lid maken of zelf lid worden van onze IVN-afdeling?

Dat kan! IVN Roermond e.o. is een actieve afdeling met ongeveer 280 leden. Onze opgeleide natuurgidsen organiseren excursies en wandelingen in de prachtige natuurgebieden om ons heen. Daarnaast geven we workshops en cursussen over de natuur in het algemeen en specifiek over planten, insecten, vogels, het landschap en nog veel meer. De meeste van deze activiteiten zijn voor leden helemaal gratis! Zoekt u verdere verdieping? Neem dan deel aan één of meerdere van onze werkgroepen. Wij hebben bijvoorbeeld een actieve foto-, vogel-, heide- en plantenwerkgroep. En voor volwassenen met een verstandelijke beperking organiseren wij speciale wandelingen.

Lidmaatschap kost u ongeveer twee euro per maand. Naast de vele gratis activiteiten waaraan u deel kunt nemen, ontvangt u Het Schrijvertje, ons afdelingsblad met interessante artikelen over de natuur, viermaal per jaar gratis in huis. Een huisgenoot betaalt slechts 5 euro per jaar en kinderen zijn zelfs gratis lid.

Voor het aanmelden van een nieuw lid kijkt u op www.ivnroermond.nl.

Wij heten u of uw bekende van harte welkom!

INDIEN ONBESTELBAAR: MORTEL 31, 6088 AH ROGGELO.

Beleef de natuur

Contactpersonen

IVN Roermond e.o. organiseert diverse activiteiten.

Wilt u iets weten of actief meedoen, neem dan contact op met één van de volgende personen:

Werkgroep Vogels

Huub Loete, 06-14189335 /

Coen Cox, 06-52862791

vogelwerkgroep@ivnroermond.nl

Werkgroep Planten

Willemiek van Deutekom, 06-20903490 (regio oost)

Hermien Hendrikx, 06-13015190 (regio oost/west)

Natuurclub De Speurneuzen

Sjoerd van der Schuit, 0475-302733

speurneuzen@ivnroermond.nl

Vlinderwerkgroep

René Horsten, 06-22468910

vlinderwerkgroep@ivnroermond.nl

Heidewerkgroep

Hermien Hendrikx, 06-13015190

hermienhendrikx@hotmail.com

Jeugdwerkgroep

jeugdwerkgroep@ivnroermond.nl

Fotowerkgroep

fotowerkgroep@ivnroermond.nl

Werkgroep Amfibieën en Reptielen

René Horsten, Hermien Hendrikx; zie hierboven

Zoogdierwerkgroep

Joost Geraets,

Marieke van den Ende, 06-46522105

zoogdierwerkgroep@ivnroermond.nl

Macrofaunawerkgroep

Ron Van Pol, 06-25012712

macrofauna@ivnroermond.nl

Excursieloket

Ruud Snijders, 06-24404802

excursies@ivnroermond.nl

Programmacommissie

Paul Monod de Froideville, 06-15868414

programmacommissie@ivnroermond.nl

Vertrouwenscontactpersoon

vertrouwenspersoon@ivnroermond.nl

Redactie Het Schrijvertje

Frans Hendrikx, 0475-503291

hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Webmaster: webmaster@ivnroermond.nl

Fotomaster: fotomaster@ivnroermond.nl